

ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертатсияи Хоҷамиров Муслиҳиддин Хоҷамирович дар мавзӯи “Хусусиятҳои лексикӣ-семантикӣ ва сохтори “Ҷомеъ-ут-таворих”-и Рашидуддини Фазлуллоҳ” барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои филология аз рӯйи ихтисоси 10.02.01- забони тоҷикӣ

Илми забоншиносӣ хеле доманаи густурда дошта, паҳлуҳои гуногуни он аз ҷониби муҳаққиқон мунтазам мавриди пажӯҳиш қарор мегирад. Омӯзиши хусусиятҳои гуногуни забони осори классикон дар робита бо таърихи забони адабии тоҷикӣ, аз ҷумла, забони таърихномаҳо аз аҳамияти вижа бархурдор аст.

Муҳаққиқи ҷавон Хоҷамиров М., ки қадами нахуст ва ҷиддӣ дар самти таҳқиқи баъзе хусусиятҳои забонии яке аз таърихномаҳои маълуму машҳур - “Ҷомеъ-ут-таворих”-и Рашидуддини Фазлуллоҳ” гузоштааст, тавонистааст дар диссертатсияи таҳқиқотии хеш ба як қатор муваффақиятҳо ноил гардад.

Диссертатсияи муҳаққиқи номбурда аз муқаддима, се боб, хулоса ва рӯйхати адабиёт иборат буда, бобҳои он ба фаслҳо ва зерфаслҳо тақсим шудаанд.

Дар боби аввали диссертатсия ва зерфаслҳои он муҳаққиқ дар атрофи таркиби луғавии забон суҳан ба миён овардааст. Хеле аҳамиятнок ва қобили дастгирӣ аст, ки муаллифи диссертатсия назари олимони забоншиносии ватанию хориҷиро доир ба калимаҳои асли ва бегона (иқтибосӣ) оварда кӯшиш кардааст, ки дар заминаи афкори эшон назари хешро баён созад ва ин аз ҷустуҷӯҳои амиқи муаллиф дарак медиҳад.

Илова бар ин, дар ин боб калимаҳои аслии тоҷикӣ вобаста ба соҳаҳои гуногун табақабандӣ шуда, дар заминаи маводи “Ҷомеъ-ут-таворих” мавриди таҳлилу баррасӣ қарор гирифтаанд.

Дар боби дуюм муаллиф қабатҳои лексикӣ ва семантикӣ асарро мавриди пажӯҳиш қарор додааст. Яке аз ҳодисаҳои ниҳоят муҳими забонӣ, ки сермаъношавии калимаҳо ё полисемия ном дорад, дар диссертатсияи мазкур ин ҳодиса мавриди баррасӣ қарор гирифтааст. Ин ҳодиса, бешубҳа, боиси ташаккули маъноии калимаҳо дар забон гардидааст. Муродифот

(синонимҳо) ва мутазод (антонимҳо) низ, ки аз ҳодисаҳои муҳими забон ва нутқ ба шумор мераванд, дар асоси маводи “Ҷомеъ-ут-таворих” мавриди таҳлилу баррасӣ қарор гирифтаанд. Муаллиф кӯшиш ба харҷ додааст, ки ҳарчи бештар мавқеи калимаҳои сермаъноии аслии тоҷикӣ ва муродифоти тоҷикиро бозгӯ намояд, ки ин иқдом барои исботи бештари ғановати забони адабии тоҷикӣ дар масири таърих мусоидат хоҳад кард.

Дар боби сеюми диссертатсия муҳаққиқ доир ба хусусиятҳои калимасозӣ дар “Ҷомеъ-ут-таворих” баҳс орофтааст. Масъалаи мазкур аз он ҷиҳат аҳамиятнок аст, ки калимасозӣ яке аз омилҳои асосии бою ғанӣ гардидани таркиби луғавии забон мебошад. Муаллиф калимаҳои зиёди тоҷикиро, ки ба воситаи пасвандҳои гуногун сохта шудаанд, аз ҷиҳати сохтор мавриди таҳлил қарор додааст ва онҳоро аз рӯи ифодаи маъно тасниф кардааст. Масалан, калимаҳои аслии тоҷикии падар, модар, фарзанд, шавҳар, чашм, гӯш, сар, тан ва ғайра. Калимаҳои мураккаб низ, ки аз ҷиссаҳои гуногуни нутқ таркиб ёфтаанд ва дар “Ҷомеъ-ут-таворих” бевосита истифода шудаанд, аз баҳси муаллифи диссертатсия берун намондаанд.

Дар хулосаи диссертатсия фикрҳои муаллиф пайдарпай ва мантиқӣ баён гардидаанд. Муаллиф тавонистааст аз бардоштҳои гуногуни илмии хеш хулосаи мантиқӣ бароварда ҳадафи таҳқиқи худро дар оянда низ рӯшан созад.

Ҳамчун муқарриз ба муаллифи диссертатсия, ки тавонистааст ба як қатор муваффақиятҳо дар раванди таҳқиқ ноил гардад, якчанд нуктаро ба хотири афзудани арзиши илмии диссертатсия пешниҳод менамоем:

1. Агар калимаҳои аслии тоҷикӣ вобаста аз мансубияташон ба гурӯҳҳои сермаъно микдоре аз онҳо аз ҷиҳати этимологӣ таҳлил мешуд, аҳамиятнок буд, чунки диссертатсияи мазкур ба таърихи забон ихтисос дода шудааст;
2. Дар боби калимасозӣ низ мутаассифона танҳо калимаҳои бо пасвандҳо сохташуда ва калимаҳои мураккаб оварда шудаанд. Ягон калимаи бо пешванд сохташуда оварда нашудааст. Фаромӯш набояд кард, ки пешвандҳои аслии тоҷикии калимасози таърихӣ низ дар баробари пасвандҳо

кам нестанд ва ҳеҷ имкон надорад, ки дар “Ҷомеъ-ут-таворих” низ аз онҳо истифода нашуда бошад.

Диссертатсияи Хоҷамиров Муслиҳиддин Хоҷамирович дар мавзӯи “Хусусиятҳои лексикӣ-семантикӣ ва сохтори “Ҷомеъ-ут-таворих”-и Рашидуддини Фазлуллоҳ” таҳқиқоти тоза илмӣ буда, ба талаботи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон пурра ҷавобгӯ аст ва муаллифи он сазовори дараҷаи илмии номзоди илмҳои филология аз рӯйи ихтисоси 10.02.01- забони тоҷикӣ мебошад.

Номзоди илми филология, дотсенти кафедраи
забони тоҷикии Донишкадаи сайёҳӣ,

соҳибкорӣ ва хизмат

Амонова М.Н.

28.08.2021.

Имзои Амонова М. Н.-ро тасдиқ мекуним:

Сардори Раёсати кадрҳо ва корҳои махсуси

Донишкадаи сайёҳӣ, соҳибкорӣ ва хизмат

Чураев Ш.Н.

Нишонӣ: Донишкадаи сайёҳӣ, соҳибкорӣ ва хизмат,
ҳиёбони Борбад 48/5.

Телефон барои тамос: 985-71-80-16.